

EÉN IS ALTIJD GELIJK AAN ÉÉN
Elke Sannen
(door Magda Vanopdenbosch)

OVER DE AUTEUR

Elke Sannen is 42 jaar, woont in Gelrode vlak naast het bos en de heide. Ze is apotheker van opleiding maar door gezondheidsproblemen stopt ze met wetenschap en richt zich nu op het schrijven van boeken. Ze houdt van mensen en alles wat met creativiteit te maken heeft.

“Eén is altijd gelijk aan één” is haar debuut.

1. HET VERHAAL

Korte inhoud

Na 6243 uitzichtloze dagen verandert Elia's leven plots: één kan ijswater is genoeg. Hij reageert uit woede en frustratie: wordt immers al jarenlang gepest door Segundo, klasgenoot en tweede zoon van de dictator. Elia wordt verbannen naar het zomerpaleis van de dictatorsfamilie om klusjes uit te voeren. Daar komt zijn leven in een stroomversnelling en verdwaalt hij in een web van verzet tegen het dictatoriale regime. Wie is vriend, wie is vijand? Op de dag van het Alto Festival wordt door een staatsgreep het ene regime vervangen door het andere... Segundo, opa Poder en vele anderen overleven het niet. Elia en Aznii besluiten te vluchten over zee, nu het nog kan. Halverwege keren ze hun sloep en varen terug, overtuigd dat ze ook deze moeilijkheden kunnen overwinnen.

Tips voor gesprek:

- Als start kan je de trailer van het boek tonen, te vinden via de website van Davidsfonds/Infodok.
- Welk gevoel laat het boek achter? Of blijft er niets hangen?
- Welk woord past het best bij dit boek? Origineel, spannend, leerrijk, vreemd, saai...

Structuur en opbouw

“Eén is altijd gelijk aan één” leest als het dagboek van Elia: het omvat 51 dagen in 51 hoofdstukjes.

Dag 6243 sluit een eerste periode af, kindertijd?, de 51 volgende dagen starten bij dag 0 en markeren zijn groei naar volwassenheid.

Elia is hoofdpersonage als ik-verteller en ik-belever, het perspectief ligt bij de ik-figuur: we kijken over Elias schouders mee naar zijn belevenissen.

De personages vinden we in het web van verhaallijnen, vertrekkend bij Elia.

- de zorg om zijn moeder die depressief is na de dood van Elia's vader, door ongeval/moord? Elia voelt zich verantwoordelijk voor haar en schuldig door zijn gedrag.
- de rouw om zijn vader, verbeeld door het gebruik van zijn dierenboek. Uit elk dier put Elia troost en/of moed om verder te gaan.
- het pesten door Segundo: tweede zoon van de dictator en jarenlange klasgenoot. Elia voelt zich de mindere wat door Segundo uitgebuit wordt. Wanneer Segundo sterft vraagt hij Elia om vergiffenis. Elia fluistert: “Ik vergeef je, Segundo.” (p.199).
- de filosofische levenslessen van opa Poder waardoor Elia leert om te gaan met zijn kwaadheid en agressie: pagina's 50, 85, 87, 125 en 130. Deze lessen komen uit de hindoe-religie.

- vriendschap en verliefdheid: vriendschap met zijn werkmaat Ssio en verliefd op Aznii. Elia noemt Aznii, de Rosse, voor Aznii is Elia, de Bruut.
- het leven in een dictatuur met alle typische kenmerken.
- het verzet tegen de dictatuur kan gelezen worden als aparte verhaallijn. Elia werkt mee als spion, geeft belangrijke informatie door aan zijn oom Vicor, de verbindingsman. Uiteindelijk weet hij echter niet meer wie te vertrouwen is en wie niet. Vicor, Suave of Chefe? Deze verhaallijn bereikt een climax wanneer door Vicor een staatsgreep uitgevoerd wordt. Voor Elia is dit eerder een anti-climax: “de ene poppenkast wordt vervangen door de andere” (p.220).
- we kunnen ook spreken van een verhaallijn van de mooie momenten als tegenhanger voor de angst: picknick met Ssio, Teta en Aznii (p.71), het veilige balkon van opa Poder, het zwemmen in “het paradijs”, (p.39).
- De verhaallijnen blijven allen doorlopen tot het einde en kruisen elkaar regelmatig.

De rode draad in het verhaal is de psychologische evolutie van Elia. Hij leert dat “één altijd gelijk is aan één” en dat iedereen dus gelijkwaardig is.

Naast dystopische SF-roman met maatschappijkritische elementen is “Eén is altijd gelijk aan één” vooral een psychologische ontwikkelingsroman of Bildungsroman.

Tips voor gesprek:

- Hoe vonden de jongeren de opbouw van het boek? Mochten bepaalde aspecten, bijvoorbeeld het verzet meer aandacht krijgen? Was het boek ingewikkeld als een puzzel?
- Welk genre primeert volgens de juryleden? Hebben ze het boek gelezen als plot-driven of eerder als character-driven? Welk heeft de voorkeur? Kennen de jongeren nog voorbeelden?
- Overtuigde Elia als hoofdpersoon? Is hij realistisch getekend? Herkenbaar? Hoe zouden ze Ssio omschrijven? Wie herkent zich eerder in Ssio?
- Is opa Poder een held die Elia helpt of is hij te drammerig en te moralistisch?
- Je kan proberen het verhaallijnenweb te ontwarren: Elia plaats je in het midden van een groot blad papier waarrond de juryleden de verschillende personages en verhaallijnen invullen. Ook de plaatsen waar de lijn kruist kan gemarkeerd worden. Eventueel kan de spanningsboog getekend worden met climax en/of anticlimax. Wil je digitaal aan de slag, dan kan je bijv. met deze online app werken: <https://www.mindmup.com/>
- Aan de hand van volgende meerkeuzevragen kan een dieper gesprek ontstaan:
 - Er wordt soms gecommuniceerd met codewoorden wanneer gevaar dreigt: A. Rood /B. Tieten. (B).
 - Wat gebeurt er met de zaadjes die opa Poder op zijn hand legt? A. Ze worden weggepikt door de vogels /B. De wind vormt er een boodschap mee. (A).
 - Welk afscheidscadeau krijgt Aznii? A. Een halsketting met een zilveren wereldbol /B. Een zilveren armband. (B).

Setting en tijd

Het verhaal situeert zich op het fictieve eiland Belezo no Mar. De tijd waarin het verhaal zich afspeelt is niet gespecificeerd. Het lijkt eerder een SF-verhaal met elementen van huidige dictaturen: het verzet, het elimineren van kritische stemmen, de militaire staatsgreep en Elia's vlucht.

Het verhaal wordt chronologisch verteld over een periode van 50 dagen. Enkele flash-backs zitten vervat in nachtmerries van Elia: de kennismaking met Segundo (p.25), de gewelddadigheid van oom Vicor (p.68) en pagina's 150, 209.

Tips voor gesprek en verwerking:

- Wanneer situeren de jongeren het verhaal?
- Je kan proberen samen het verhaal te herschrijven als een overtuigend toekomstig verhaal. Laat de jongeren enkele elementen toevoegen: controlemechanismen, communicatiemiddelen, vervoer e.a.

Titel, cover en vormgeving

De titel “Eén is altijd gelijk aan één” is één van de wijsheden van opa Poder om Elia te wijzen op zijn gelijkwaardigheid met Segundo. Het gelijkwaardigheidsprincipe (1=1) wordt ook herhaald in de slotfase van het boek: “Vrij zijn is niet weglopen. Vrij zijn is kiezen voor gelijkwaardigheid.” (p.250).

De cover is een verwijzing naar Elia's kracht waardoor hij herrijst na de storm op zee waarbij hij bijna verdronk. Daar beslist hij niet langer slachtoffer te zijn maar te kiezen voor gelijkwaardigheid:

“En daar, midden in de kolkende zee, doe ik een belofte.” (p.207).

Tips voor gesprek:

- Is de titel passend voor het verhaal? Is het een titel die blijft? Betere suggesties?
- Overtuigt de cover? Maakt die nieuwsgierig naar de inhoud?
- Mist het boek illustraties van de dieren?

Stijl

Elke Sannen schrijft in een korte en bondige stijl die het boek vlot laat lezen. Enkele opvallende stijlkenmerken:

- 1-Woordzinnnetjes (p.13, 22, 150, 172) “Ik. Wil. Hier. Weg.” (p.198). “Ik. Kan. Dit.” (p.204).
- Mooie zintuiglijke beeldspraak, spaarzaam gebruikt vooral in het eerste deel van het boek. Het tweede deel kent meer spanning met minder beschrijvingen. Voorbeelden:
 - de beschrijving van de wanhoop van Elia’s moeder op pagina 14.
 - “een wereld van blauwe stilte” (p.40) en “Drie smaken zee in de lucht. Ziltig, vissig en levendig.” (p.33).

Tips voor gesprek:

- Hoe komen de korte staccato-zinnnetjes over? Welk doel hebben ze? De spanning opdrijven, benadrukken, trager of juist sneller doen lezen?
- Wat vinden de jongeren van het geschetste beeld van Elia’s moeder? Welke gevoelens wekt dit beeld op? Om zich beter in te leven kan de houding van de moeder uitgebeeld worden.

Einde

“We gaan terug.” (p.250) is de slotzin. De slotpassage verrast omdat je als lezer meevlucht met Elia uit de nieuwe dictatuur. Je hoopt dat het Elia zal lukken het buureiland Elene te bereiken en samen met Aznii een nieuw en vrij bestaan op te bouwen. Door het gelijkwaardigheidsprincipe te begrijpen en te aanvaarden wil Elia de confrontatie met het nieuwe bewind aangaan in plaats van te vluchten.

De auteur zegt hierover: “ Het einde heb ik eerst anders proberen te schrijven, maar dat voelde niet juist. Ik moest Elia’s verhaal neerschrijven. Het was alsof hij me toonde wat er in zijn leven gebeurde, zodat ik dat kon vormen tot een boek.”

Tips voor gesprek:

- Vonden ze de terugkeer van Elia terecht? Wat zouden ze zelf doen?
- Linkten ze het einde aan de huidige vluchtelingenproblematiek?
- Wanneer zou jij migreren? Wanneer geef je al je zekerheden op?

2. VERWERKING

Het gelijkwaardigheidsprincipe is het hoofdthema van “Eén is altijd gelijk aan één”. Er zijn drie subthema’s te onderscheiden: Elia’s groei, het leven in een dictatuur, en ongelijkheid als tegenhanger van gelijkwaardigheid.

Elia’s groei: het boek als Bildungsverhaal

Dit is een boek waar de psychologische groei van het hoofdpersonage centraal staat. Elia wordt gepest door Segundo op basis van zijn lagere sociale achtergrond. Elia voelt zich de mindere en kan zijn frustratie en woede moeilijk intomen. Via de lessen van opa Poder leert hij inzien dat iedereen gelijke waarde heeft (p.129-130).

Tips voor gesprek:

- Hoe waar is dit gelijkwaardigheidsprincipe? Helpt dit om het pestgedrag van iemand te begrijpen? Helpt het als onderdrukker van agressie? Of zijn er nog andere middelen? Sport, zoals het boksen van Elia?
- Zou dit gelijkwaardigheidsprincipe een goed onderwerp zijn in een artikel over pesten? Moet het verspreid worden via social media?
- Is Elia’s woede herkenbaar? Terecht? Hoe reageren de jongeren zelf? Lost agressie iets op? Wat te denken van Ghandi’s geweldloze verzet waarnaar opa Poder verwijst op pagina 185?
- Het moment dat Elia herrijst uit de storm is beslissend voor hem. Over persoonlijke beslissende momenten of invloedrijke personen kan je een kringgesprek voeren. Is het belangrijk om deze ervaringen te delen met anderen?
- Welke functie kunnen dieren hierbij hebben? Aan welke dieren kan je een voorbeeld nemen?

Leven in een dictatuur: het boek als maatschappijkritische roman

Een dictatuur is een regeringsvorm waarbij 1 persoon beslist over alle wetten en dus alle macht heeft. Het is een extreme vorm van ongelijke verdeling van macht: het volk is monddood, lijdt meestal honger, werkt voor de rijkdom van de staat en wordt voortdurend gecontroleerd.

In een democratie heeft het volk de macht. Het woord is afgeleid van het Griekse 'demos': volk en 'kratos': macht. Omdat niet iedereen over alles kan meebeslissen kiest het volk op bepaalde tijdstippen mensen die hen vertegenwoordigen voor het maken van wetten: parlementsverkiezingen.

Tips voor gesprek en creatieve verwerking:

- Welke elementen van een dictatuur en dus van ongelijke macht zijn aanwezig in het boek?
- Momenteel zijn er wereldwijd ongeveer 26 dictaturen. Wie kent er enkele? Wat is er opvallend in sommige landen? Voorbeeld: Iran kent openbare terechtstellingen, in Afghanistan is er geen onderwijs voor meisjes. Als je in de Verenigde Staten zegt dat president Trump erger is dan Hitler, wat gebeurt er dan? Is dit democratisch of niet?
- Je kan de volgende stelling voorleggen ter discussie: de recente lockdown voelde aan als leven in een dictatuur: inperking onderwijs, verbod op jeugdbeweging, academie, sportactiviteiten, geklik van burens, verhoogd politietoezicht. Hoe ervaren de jongeren deze maatregelen?
- Veel science-fictionverhalen spelen zich af in een dictatuur en zijn hierdoor dystopisch. Toch is dit genre populair. Is daar een verklaring voor? Zou dit de toekomstige maatschappijvorm zijn?
- Je kan een toneelstuk opvoeren met een dictator die de macht grijpt, een zwijgende meerderheid met een kern van verzet en een eventuele staatsgreep.
- In het boek speelt angst een rol, Elia heeft schrik om ontmaskerd te worden als spion en openbare terechtstellingen gebeuren in een sfeer van angst. Wat vinden de jongeren van de volgende uitspraak: angst is de voedingsbodem van de dictatuur.

Ongelijkheid als tegenhanger van gelijkwaardigheid

Eenzijdig is elkeen uniek en verschilt dus van de andere, toch zijn we allemaal mensen met gelijke waarde: 1=1. We leven vandaag in een wereld met heel veel ongelijkheden op allerlei vlak: sociaal, kansen, gezondheidstoegang, gender, cultuur, milieu, toegang onderwijs en arbeidsmarkt, meningen.

Tips voor gesprek:

- Welke ongelijkheden ervaren de jongeren? Algemeen/persoonlijk? Hoe zien zij de toekomst? Grotere of kleinere kloof? Wat met de evolutie van de verdraagzaamheid?

Creatieve verwerking

- Spel: Je kan een spel spelen rond gelijkwaardigheid, uniek zijn en ongelijkheid. Zie voor speluitleg: www.klj.be/spelen/eenisgelijkaaneen.
- Slam poetry: Je kan een creatief woordspel doen rond de 1-woordzinnen uit het boek: de jongeren kiezen een zin uit het boek, lopen nadien kriskras door de ruimte en herhalen voortdurend deze zin maar op een verschillende expressieve manier: hoog, laag, luid, fluisterend, als een operazanger...Laat ze ondertussen luisteren naar het geheel, of maak een opname. Hoe klinkt dit? Laat de jongeren eventueel zelf een zin maken passend bij het verhaal.

VERDER LEZEN

- Ontwikkelingsroman: Tegenwoordig heet iedereen Sorry / Bart Moeyaert (Querido, 2018)
- Leven in een dictatuur: Persepolis / Marjane Satrapi (Atlas, 2005) Graphic novel over Iran
- Dierenboerderij / George Orwell (De Arbeiderspers, 1984)
- S.F.-roman en dictatuur: Gewist / Marco Kunst (Querido, 2004)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.